

ANNO DOMINI MCCCCLIII.

SALONIUS

VIENNENSIS EPISCOPUS.

(Ex Biblioth. Patr. Lugd.)

PROLEGOMENON.

SALONIUS, gente Gallus, Eucherii Lugdunensis episcopi filius, ab eo vixidum decem annos natus in Lirinensem insulam missus, ac sub Honorati, Hilarii, Salviani, Vincentii, aliorumque magnorum virorum cura ac disciplina institutus. Claruit anno 453. Ecclesiarum eum pariter ac Veranum fratrem, vivente adhuc patre, magistros fuisse fidem facit Salvianus (*Ep. ad Eucherium*). Episcopum fuisse satis constat; alii enim ipsum diserte vocant Salvianus et Gennadius (*Cap. 63*); cujusnam vero urbis, incertum; alii enim Genevensem, alii Genuensem, alii Viennensem fuisse volunt. Mihi tamen potius eo nomine episco-

pus dicendus videtur; quod patri in episcopatu Lugdunensi coadjutor datus sit. Hinc et patris vice in concilio Arausicano 1 anno 441 subscripsisse censeri potest. Quando obierit non liquet. Scripsit *Expositionem in Parabolas Salomonis, atianque mysticam in Ecclesiasten, dialogi forma conscriptas*, seipso et Verano fratre interlocutoribus. Exstat utraque in *Orthodoxogr.*, pag. 1010, et *Biblioth. Patr. tom. viii*, pag. 401. Scripsit et *Epistolam una cum Ceretio et Verano episcopis ad Leonem papam*, quæ habetur inter Leonis epistolas post epist. 51.

SALONII EPISCOPI

IN PARABOLAS SALOMONIS

EXPOSITIO MYSTICA.

INTERLOCUTORES

VERANUS ET SALONIUS.

VERANUS. Parabolæ qua lingua dicuntur?

SALONIUS. Græca; Latina vero interpretantur similitudines.

VERANUS. Quare Salomon huic libro nomen istud imposuit?

SALONIUS. Ut per hoc demonstraret quia non juxta litteram, sed aliter et spiritualiter intelligere debemus quod dicit.

VERANUS. Quid significat Salomon, quod per parabolas locutus est?

SALONIUS. Dominum Jesum Christum, quia per parabolas locuturus erat turbis Judæorum: nam et ipso nomine suo, eundem Dominum Jesum Christum significat.

VERANUS. Quomodo ergo interpretatur Salomon?

SALONIUS. Pacificus, sive amabilis; significat autem illum de quo dicit Apostolus, *Christus pax nostra, qui fecit utraque unum* (*Ephes. xi, 2*). Et item, *Pacificans per sanguinem suum, sive quæ in cælis sunt, sive quæ in terris* (*Col. 1*). Item quod Salomon, amabilis interpretatur, aptissime illum significat cui lo-

quitur Pater dicens: *Tu es filius meus dilectus in quo mihi bene complacui* (*Matth. iii*).

VERANUS. Quid significat ipso pacifico regni sui statu?

SALONIUS. Perenne Christi et Ecclesiæ regnum, de quo scriptum est: *Et regni ejus non erit finis* (*Luc. 1*).

VERANUS. Quare juxta LXX interpretum translationem hæc dicta Salomonis, non parabolæ, sed proverbialia nominantur?

SALONIUS. Sicut parabolæ dicuntur, quia occulta sunt et secreta mysteria significant; sic et proverbialia vocantur, quia talia sunt quæ sæpius in ore fidelium versari, et memoriæ commendari ac retineri debeant (*Prov. 1*).

VERANUS. Quid utilitatis parabolæ Salomonis tribuunt?

SALONIUS. Sapientiam videlicet et disciplinam; et hoc est quod ait: *Ad discendam sapientiam et disciplinam*.

VERANUS. Quid distat inter sapientiam et disciplinam?

SALONIUS. Sapientia est divinarum rerum cognitio; disciplina vero est sanctæ et pure vitæ conversatio

VERANUS. Quid est ergo discere sapientiam?

SALONIUS. Scire et intelligere quomodo recte credere debeas.

VERANUS. Quid est discere disciplinam?

SALONIUS. Cognoscere qualiter unumquemque oporteat vivere, et quid operando conveniat agere, et quo debeat intentionem cordis dirigere. Sequitur :

Timor Domini principium sapientiæ.

VERANUS. Quot sunt timores Domini?

SALONIUS. Duo, hoc est, servilis et sanctus.

VERANUS. Servilis quare dicitur?

SALONIUS. Quia veluti servi Domino servimus timore gehennæ, ne ad tormenta ducamur.

VERANUS. Sanctus timor quare dicitur

SALONIUS. Quia sicut bonus filius timet, ne vel in modico offendat oculos amantissimi patris; sic et B qui perfecti sunt in Ecclesia timent ne peccando offendant oculos Dei.

VERANUS. Quis ex illis duobus sapientior?

SALONIUS. Servilis, quia quicumque sapere incipit, hoc est, post peccata se cognoscit errasse, primo divino timore corripitur, ne ad tormenta trahatur.

VERANUS. Timor vero sanctus quid operatur?

SALONIUS. Auget sapientiam, quoniam *perfecta caritas foras mittit timorem (I Joan. iv)* illum servilem. *Timor vero sanctus permanet in sæculum sæculi (Psal. xviii).*

VERANUS. Quid est quod Salomon dicit: *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum (Prov. i)*. Nunquid non solent aves sæpe retibus capi?

SALONIUS. Solent utique.

VERANUS. Qui ergo sunt isti pennati?

SALONIUS. Sancti et electi viri, qui habent pennas fidei, spei, et caritatis, cæterarumque virtutum quibus ad cœlestia contemplanda volant: habent et spirituales oculos, quibus et insidias hostis antiqui prævident, et peccata præcavent. Frustra ergo, id est, in vanum jacitur rete ante oculos pennatorum; id est, laqueus insidiarum diaboli obicitur sanctis et electis viris, quia facile in terra superare possunt insidias diaboli, qui suam conversationem habent in cœlis.

VERANUS. Quæ est sapientia de qua dicit Salomon: *Sapientia foris prædicat, in plateis dedit vocem suam?*

SALONIUS. Christi Jesu qui est Dei virtus et Dei D sapientia, sicut dicit Apostolus.

VERANUS. Hæc ergo sapientia quomodo foris prædicat?

SALONIUS. Intus prædicavit, id est in secreto, antequam pateretur, quia paucis (id est solis discipulis) mysteria suæ divinitatis ostendit; post resurrectionem vero suam foris prædicavit, quia misso desuper Spiritu sancto, aperte se per apostolos, quod Dei Filius esset, mundo declaravit.

VERANUS. Quomodo in plateis dedit vocem suam?

SALONIUS. Quia quæ ante in secreto et in occulto, et in uno tantum Judæorum populo docuerat, postea in latitudine plebecium, et coram omnibus gentibus

A manifeste prædicat per apostolos, juxta hoc quod eis præcepit, dicens: *Quæ dico vobis in tenebris, dicite in lumine, hoc est manifesto; et quæ in aure auditis, prædicate super tecta*, id est aperte et coram omnibus.

VERANUS. Quid est quod ait: *In capite turbarum clamitat?*

SALONIUS. Per caput designantur principes Judæorum. In capite turbarum clamitabat, quia principibus Judæorum, homicidium quod in eum patravérant, palam per apostolos ad memoriam reducebat, et eosdem ad pœnitentiæ remedium vocabat.

VERANUS. Quomodo intelligendum est quod sequitur: *In foribus portarum urbis profert verba sua?*

SALONIUS. Per urbem sancta designatur Ecclesia, congregata de utroque populo, Judæorum videlicet et gentium. Fores portarum hujus urbis sancti doctores fuerunt, qui verbum Evangelii predicando, credentes in eam introduxerunt. Sapientia ergo in foribus portarum urbis verba sua proferebat, quando Christus in apostolis suis loquebatur.

VERANUS. Quid est quod ait: *Inclina cor tuum an intelligendam prudentiam (Prov. ii)?* Quomodo potest homo inclinare cor?

SALONIUS. Ille inclinat cor suum ad cognoscendam prudentiam, qui humiliat se et emundat animum suum a peccatis, ut dignus fiat ad percipienda mysteria Divinitatis.

VERANUS. Quid est quod dicit: *Ne inmiscaris sapientiæ tuæ? Quis enim innititur sapientiæ?*

C SALONIUS. Ille qui sua sapientia, aut suis viribus confidit se posse implere divina mandata.

VERANUS. Ecce iterum dicit: *Ne sis sapiens apud temetipsum (Prov. iii)*. Quis enim est sapiens apud semetipsum?

SALONIUS. Ille certe qui se præ cæteris quasi doctor extollit, et jactat de his quæ ex dictis Patrum recte cognoscere ac intelligere potuit.

VERANUS. Quæ est sapientia vera hominis?

SALONIUS. Timere Dominum et recedere a malo; et hoc est quod mox sequitur: *Time Dominum, et recede a malo.*

VERANUS. Unde scis quod hæc vera sapientia hominis?

SALONIUS. Quia in libro Job scriptum est: *Ecce timor Domini ipse est sapientia; et recedere a malo, intelligentia.*

VERANUS. Quis ille homo de quo Salomon dicit: *Beatus homo qui invenit sapientiam?*

SALONIUS. Christianus fidelis et catholicus.

VERANUS. Quando iste invenit sapientiam?

SALONIUS. Cum doctrinam veritatis, id est Evangelii, corpore simul et corde percipit, et in Scripturis sanctis, Domini voluntatem studet cognoscere.

VERANUS. Quando affluit prudentia?

SALONIUS. Quando cum magno amore et sui conditoris dilectione audit præcepta divina, et opere studet implere.

VERANUS. Quid est quod ait: *Via regis pulcræ.*

omnes semitæ ejus pacificæ? Quæ sunt istæ viæ sapientię, aut quæ sunt semitæ ejus?

SALONIUS. Viæ sapientię sunt actiones Domini quas gessit in carne, sive doctrinæ ipsius quæ continentur in libris Evangelii; quæ viæ pulchræ sunt, quia divinæ. Semitæ sapientię sunt præcepta et mandata Domini, quæ ad pacem æternam: pacificæ, quia omnia præcepta Domini ad pacem æternam perducunt.

VERANUS. De qua lege aut de quo consilio dicit Salomon, cum ait: *Custodi legem atque consilium?*

SALONIUS. De lege videlicet ac consilio sapientię Domini Jesus Christi.

VERANUS. Quæ est lex sapientię?

SALONIUS. Lex sapientię est, quæ dicit: *Si vis ingredi ad vitam, serva mandata, id est, non occides, non mæchaberis, non furtum facies (Matth. xix; Marc. x; Luc. xviii).*

VERANUS. Quod est consilium sapientię?

SALONIUS. *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, et da pauperibus.*

VERANUS. Quid est quod ait: *Abominatio Domini est omnis illusor? Quis est illusor?*

SALONIUS. Illusor est qui verba Dei perverse intelligendo et docendo corrumpit. Illusor est qui suos proximos simplices et pauperes insultando contemnit. Illusor est qui magna Dei promissa quasi parva despicit, et pœnam æternæ damnationis quasi tolerabilem spernit. Omnes hos tales abominatur Dominus, et cum simplicibus est sermocinatio ejus, quia illos gratia cœlestis sapientię illuminat, quia nihil in se duplicatum habent.

VERANUS. Quare Salomon dicit: *Et ego filius sui patris mei, tenellus et unigenitus coram matre mea (Prov. iv)?* Quomodo unigenitus fuit coram matre sua, cum præcesserit eum frater uterinus, sicut Scriptura sancta libri Regum (*I Reg. xii*) testatur?

SALONIUS. Verum est quia præcessit eum frater uterinus, sed ille mox mortuus est: quasi nunquam fuisset, sine nomine ab hac vita discessit, propterea se unigenitum appellat.

VERANUS. Quare dicit: *Non declines ad dexteram, neque ad sinistram?* Quis enim se ita continere poterit, ut corpus suum in dexteram partem aut in sinistram non declinet?

SALONIUS. Nemo; sed per dexteram designatur via bona, per sinistram via mala et reproba. Non prohibet ambulare in dextera via, sed declinare ad dexteram.

VERANUS. Quis ergo declinat ad dexteram vel ad sinistram?

SALONIUS. Justus declinat ad dexteram, qui de sua injustitia et suis viribus præsumit; injustus declinat ad sinistram, qui propter carnis fragilitatem salvari se posse desperat. Declinat ad dexteram, qui vult *plus sapere quam oportet sapere (Rom. xii)* declinat ad sinistram, qui servit stultitiæ.

VERANUS. Cur ergo dicit paulo inferius: *Vias quæ a dextris sunt, novit Dominus?*

SALONIUS. Per vias quæ a dextris sunt, designantur sanctæ actiones et opera bona: hæc enim novit Dominus, id est, dirigit, et placent illi. Unde et econtra in judicio dicturus est reprobis: *Non novi vos: hoc est, non vos elegi, non enim mihi placetis, quia non vos video in luce mea, non vos video in justitia mea*

VERANUS. Quid est quod dicit: *Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli (Prov. v).* De qua honore dicit, aut quos vocat alienos?

SALONIUS. De honore dicit, quod factus est homo ad imaginem Dei: alienos, demones appellat, et est sensus: *Ne honorem tuum, quod ad imaginem Dei creatus es, male vivendo subdas immanis spiritibus.*

VERANUS. Quem appellat crudelem; aut de quibus annis dicit?

SALONIUS. Annos vocat spatia vitæ; crudelem diabolum, et est sensus: *Spatia vitæ, quæ tibi dedit Deus male vivendo ne tradas diabolo.*

VERANUS. De qua cisterna docet Salomon bibere aquam, aut de quo puteo fluenta, cum dicit: *Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui?*

SALONIUS. Cisternam vocat catholicam, id est Veteris et Novi Testamenti doctrinam; puteum vero profunditatem et altitudinem ejusdem catholicæ doctrinæ: aquam, scientiam: fluenta copiam et abundantiam scientiæ, id est varios sacræ Scripturæ appellat intellectus. Docet enim his verbis, cavere a doctrina hæreticorum et attendere lectionibus sacrarum Scripturarum, et est sensus: *Bibe aquam de cisterna tua, id est serva et opere imple doctrinam quam aliis prædicaris. Et fluenta putei tui: id est abundantia sermonis tui, seu scientiæ influenter in te redundet operibus bonis.*

VERANUS. Quare dicit Salomon: *Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide, cum statim subjungat: Habeto eas solus, ne sint alieni participes tui?* Si fontes nostros foras derivamus, et in plateis aquas dividimus; quomodo soli eas habere volumus?

SALONIUS. Quamvis in verbis sonare videatur, tamen nulla est contrarietas, quia hæc sententiæ non possunt nisi spiritualiter intelligi. Fontes ergo nostros foras derivamus, cum aliis vim prædicationis infundimus, cum verba sacræ Scripturæ aliis annuntiamus. In plateis aquas dividimus, cum populis prædicamus. Platea namque dicta est a latitudine; est enim Græcus sermo. In plateis ergo aquas dividimus, quando in multitudine auditorum verba scientiæ dilatamus, et juxta uniuscujusque qualitatem divina eloquia dispersamus.

VERANUS. Si aquas in plateis dividere debemus, quomodo ergo eas soli habere possumus?

SALONIUS. Aquas in plateis dividimus, quando aliis verba divina late prædicamus, et tamen soli aquas habemus, quia de ipsa prædicatione humanas laudes non quærimus.

VERANUS. Quid est quod dicit: *Ne sint alieni participes tui (Prov. v, 17)?*

SALONIUS. Alienos vocat dæmones, de quibus dicit **A** Psalmista : *Alieni insurrexerunt super me, et fortes quæsierunt animam meam (Psal. lxxi, 5)*, etc. Tunc enim malignos, id est immundos spiritus in prædicatione participes et socios nobis facimus, quando per superbiam intumescimus, et de prædicatione nostra inanem gloriam desideramus.

VERANUS. De quo homine dicit Salomon : *Nam apostata vir inutilis graditur ore perverso (Prov. vi)*?

SALONIUS. Apostatam hominem appellat schismaticum, qui laborat scindere unitatem Ecclesiæ.

VERANUS. Qua lingua dicitur apostata?

SALONIUS. Græca; quod interpretatur in Latino sermone, refuga et recedens a veritate.

VERANUS. Quare ergo schismaticus dicitur apostata?

SALONIUS. Quia more superbientis angeli, intus prius intumescit et cadit a mentis suæ statu, quia sic ab amore sui Conditoris et a veritate recedit : nisi enim prius a veritate recederet, in Ecclesia iniustitiam non disseminaret.

VERANUS. Cur ergo de illo dicitur : *Amuit oculis, terit pede, digito loquitur?*

SALONIUS. Interior mentis custodia, quæ membra exterius servat ordinata : hic ergo apostata, quia statum et custodiam perdidit, idcirco dominica membra exteriora habet ex morte, et tulit inordinata.

VERANUS. Quid est quod de lege sua dicit : *Ligam in digitis tuis, scribe eam in tabulis cordis tui (Prov. viii)* ? Quis enim legem in digitis ligare potest, aut si fecerit, quæ utilitas erit?

SALONIUS. In digitis dicit, id est, in actibus : legem enim in digitis ligat quicumque in bonis operibus eam studet implere et exornare. In tabulis cordis, dicit; id est, in latitudine cogitationis. Scribit ergo legem in tabulis cordis sui, qui eam cum gaudio suscipit et memoriæ commendat.

VERANUS. Quid est quod Sapientia dicit : *Per me reges regnant, et conditores legis justa decernunt; per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam?*

SALONIUS. Christus Dei virtus et Dei sapientia.

VERANUS. Nunquid Christus omnibus tyrannis impiis et principibus dat regnum et imperium?

SALONIUS. Non utique, verumtamen ipso, permitte, impii reges et principes suscipiunt regna vel **D** imperia, quia scriptum est in libro *Job* : *Permittit regnare hypocritam propter peccata populi (Job. xxxiv)*. Sed in hoc loco reges sanctos dicit apostolos, qui primum semetipsos, deinde Ecclesiam sibi commissam fideliter regere noverunt. Sive reges appellat omnes sanctos, qui seipsos et alios bene regere sciunt.

VERANUS. Quos appellat conditores legum?

SALONIUS. Utriusque Testamenti scriptores.

VERANUS. Quos vocat principes et potentes?

SALONIUS. Cæteros doctores et rectores fidelium : omnes enim isti per sapientiam Dei Patris habuerunt regnum, principatum et imperium; id est, per Chri-

stum acceperunt, ut aliquid boni essent, unde ipse dicit : *Sine me nihil potestis facere (Job. xv)*.

VERANUS. Quid est quod Sapientia dicit : *Delectabar per singulos dies ludens coram eo?*

SALONIUS. Id est, coram Patre omni tempore ludens in orbe terrarum.

VERANUS. Nunquid Sapientia, id est, Dei Filius, pueriliter ludebat coram Patre?

SALONIUS. Absit : sed quod dicit, *ludens*, intelligendum est, gaudens. Ludebat enim per singulos dies, id est, gaudebat se esse unum; id est, unius substantiæ cum Patre, a principio, ex diebus æternitatis.

VERANUS. Quomodo ludebat omni tempore in orbe terrarum?

B **SALONIUS.** Quia cum tempora orbis et creaturae esse cõpissent, ipse Filius gaudebat, quia ipse quod erat, semper in Patre manebat.

VERANUS. Quid est quod ait : *Sapientia ædificavit sibi domum (Prov. ix)*, et quam domum ædificavit sibi?

SALONIUS. Sapientia, id est, Dei Filius, ædificavit sibi domum, qui ipse creavit hominem in utero Virginis, quem in unitate suæ personæ assumpsit.

VERANUS. Quomodo excidit columnas septem?

SALONIUS. Septem columnas excidit, quia per septiformem gratiam Spiritus sancti erexit Ecclesias per orbem terrarum, quæ sicut columnæ sustentando continent memoriam ejus; id est, mysterium Incarnationis ipsius.

C **VERANUS.** Potest aliter intelligi?

SALONIUS. Vere potest : Sapientiæ domus Ecclesia Christi est; columnæ autem domus hujus, sancti doctores; quæ columnæ bene esse septem dicuntur, quia sancti doctores repleti sunt septiformi gratia sancti Spiritus.

VERANUS. Quomodo ergo excidit Sapientia has columnas?

SALONIUS. Excidit columnas, quia mentes prædicatorum ab amore præsentis sæculi separavit, et erexit eos ad portandam ejusdem Ecclesiæ fabricam.

VERANUS. De quibus ancillis dicit paulo inferius : *Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis (Prov. x)*?

SALONIUS. Ancillas vocat sanctos apostolos.

VERANUS. Quare vocat eos ancillas?

SALONIUS. Propter insipientiam, infirmitatem et paupertatem; idiotas enim, infirmos, pauperes et despectos elegit apostolos quos ad prædicandum misit in mundum, ut fideles populos vocarent ad arcem æternæ beatitudinis, et ad mœnia cœlestis Jerusalem.

VERANUS. Quis est *filius sapiens* qui *lætificat vutrem*; aut quis est *filius stultus* qui *mœstitia est matri suæ*?

SALONIUS. Ille qui accepta fidei ac baptismatis mysteria bene servat et opere implet, filius sapiens est; ille procul dubio lætificat Deum Patrem : qui vero accepta fidei ac baptismatis sacramenta, malis operibus vel hæretica pravitate corrumpit, filius stultus

est; hic nimirum est mœstitia matri suæ, videlicet A in Ecclesiæ, quia contristat eam.

VERANUS. Quid est quod ait : *Stultus labiis verberabitur?* Quomodo potest homo stultus labiis verberari?

SALONIUS. Verberatio in hoc loco damnationem significat. Stultus ergo labiis verberabitur, quia propter verba iniqua et mala quæ locutus est, condemnabitur. Unde et alibi dicit Moses (*melius Salomon*) : *Et vita in manibus linguæ (Prov. xviii), quoniam unusquisque aut ex verbis suis condemnabitur, aut ex verbis suis justificabitur (Math. xi).*

VERANUS. Cur dicitur habere manus lingua, cum manus habere non possit?

SALONIUS. Metaphorice dictum est, id est, per translationem, quemadmodum venti dicuntur habere pennas (*Psal. xvii, ciii, etc.*) : manus enim linguæ, ipsa verba sunt quibus aut bona loquendo meretur vitam, aut mala loquendo meretur mortem : aliter per manus sæpe in Scripturis sacris opera designantur, ut illud : *Labores manuum tuarum quia manducabis (Psal. cxxvii).* In manibus linguæ dicit, id est in operibus. Opera enim linguæ sunt colloquia bona vel mala, ex quibus mors nascitur aut vita.

VERANUS. Quis ille piger de quo dicitur : *Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum (Prov. x, 26)?*

SALONIUS. Piger est male vivens catholicus qui non laborat nec operatur, ut ad æternam beatitudinem pervenire mereatur. Per acetum et funum hæreticorum designatur perfidia. Per oculos et dentes, prædicatores sanctæ Ecclesiæ, qui bene oculi dicuntur, quia recta itinera prævident. Pulchre etiam dentes, quoniam spirituality alimenta fidelibus ministrare solent. Ergo sicut acetum dentibus, et fumus oculis, id est sicut perfidia hæreticorum est contraria bonis doctoribus, quia contristat eos, et molestiam illis gignit et lacrymas; sic piger, id est catholicus malus, gravis est eisdem bonis doctoribus qui miserunt eum, hoc est, qui jusserunt ut fidem suam operibus impleret. Ideo etiam gravior est, quia fidem suam pravis operibus destruit.

VERANUS. Quid est quod ait : *Manus in manu, non erit innocens malus (Prov. xi, 21)?* Quomodo malus homo manus est in manu, et ideo non erit innocens?

SALONIUS. Qui manum jungit ad manum, nihil ulique operatur : malus ergo quoadiu fuerit manus in manu, non erit innocens, quia etsi ad tempus subtrahit manus ab opere malo, tamen quoadiu malus est, innocentiam cordis habere non potest, unde superius dicit : *Abominabile est Domino cor pravum (Prov. xi, 20).*

VERANUS. Quid est ergo manus in manu.

SALONIUS. Conscientia prava in opere malo.

VERANUS. Quomodo intelligendum est quod ait : *Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua?*

SALONIUS. Quomodo circulum aureum si infixis

in naribus suis, id est in naribus porci, ille dum pergit terram vertere ac fodere naso, immergit circulum aureum in volutabrum luti, et tunc perdit circulum aureum decorem quem habuit. Similiter mulier fatua, si habet pulchritudinem vultus, vel si accipiat ornamenta inaurium, monilium, simul et vestimentorum, sordidat pulchritudinem suam, et amittit decorem, si se cæno libidinis coinquinare diligit, et adulteriis corruptis.

VERANUS. Spiritualiter autem quomodo intelligenda est hæc sententia?

SALONIUS. Quicumque sacras Scripturas intente meditatatur, et jugiter perscrutatur divina eloquia, accipit ornamenta scientiæ. Quod si male vivendo corrumpit et destruit quod bene intelligit, circulum aureum habet in naribus; sed more porci, terram fodit, coinquinat et luto immergit, quia ornamentum quod per notitiam Scripturarum adeptus erat, immunda actione sordidavit. Talis anima est mulier pulchra et fatua : pulchra per scientiam, sed dedita carnalibus delectationibus, fatua est per actionem.

VERANUS. Quid est quod dicit : *Anima quæ benedicit, impinguabitur : et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur?* Plures namque sunt qui alios inebriant, sed ipsi non inebriantur?

SALONIUS. Non dicit hoc de corporali ebrietate, sed de spirituali anima, quæ, si benedicit, impinguabitur, quia quæcumque exterius prædicando benedicit, spiritualem benedictionem accipit, id est, gratia spirituali augetur et crescit. Similiter qui sacro eloquio mentes auditorum studet inebriare, inebriatur et ipse, sanctique Spiritus infusione repletur.

VERANUS. Quare non dicit : *Homo, sed Anima quæ benedicit impinguabitur?*

SALONIUS. In Scripturis divinis sæpius poni solet pars pro toto, aut totum pro parte, secundum speciem grammaticæ artis, quæ dicitur synechdoche : sic ergo in hoc loco pars posita est pro toto homine. Totum vero ponitur pro parte, ut illud : *Tulerunt Dominum de monumento (Joan. xx).* Dominum dicit, pro corpore Domini.

VERANUS. Quis est ille de quo dicit : *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis (Prov. xi)?* Nunquid propterea maledicendus est aliquis, quia non in omnibus frumenta sua ministrat?

SALONIUS. Frumenta, verba sunt sanctæ prædicationis : ergo quicumque abscondit hæc frumenta, id est verba sanctæ prædicationis apud se retinet, et non vult annuntiare aliis eloquia; iste *maledicetur in populis*, quia pro culpa silentii condemnabitur, quoniam multis prodesse potuit; sed quia noluit, ideo pro multorum pœna juste punietur.

VERANUS. Qui sunt illi qui vendunt frumenta, de quibus mox sequitur : *Benedictio autem super capita vendentium?*

SALONIUS. Illi vendunt frumenta, qui verba vitæ et sanctæ prædicationis suis auditoribus annuntiant.

VERANUS. Quod pretium accipiunt ab eis?

SALONIUS. Pretium fidei et confessionis sanctæ.

VERANUS. Quomodo veniet benedictio super eorum A capita?

SALONIUS. Quia singulis eorum dicitur est Dominus : *Euge, serve bone et fidelis, quia (Matth. XXV), etc.*

VERANUS. Quid est quod ait : *Qui conturbat domum suam, possidebit ventos*? Quomodo potest aliquis possidere ventos?

SALONIUS. Domum, in hoc loco, mentem appellat, in qua unusquisque veluti in domo habitat per cogitationes : ventos, immundos spiritus appellat. Qui ergo domum, id est mentem suam, malis et noxiis cogitationibus perturbare non timet, iste nimirum possidebit ventos, quia per malas cogitationes viam fecit demonibus, ut ingrediantur et habitent in ipso. Possidebit ventos, id est demones ad condemnationem sui.

VERANUS. Quomodo mulier diligens corona est viro suo, et putredo in ossibus ejus quæ confusione res dignus gerit (Prov. XII)?

SALONIUS. Mulier bona et casta honorem viro suo præbet in omnibus; et quia diligit eum et bene regit domum ipsius, corona illi est, quia ejus virtutibus addit gratiam, unde coronatur a Domino : adultera vero mulier, quamvis foris videatur speciosa, putredo tamen est in ossibus, quia intus fetore luxuriæ suæ membra coinquinat.

VERANUS. Quomodo intelligendum est quod ait : *Melior pauper est et sufficiens sibi, quam gloriosus et indigus pane*?

SALONIUS. Vere melior est frater idiota et simplex C qui operatur bona quæ novit, unde vitam æternam mereatur habere in cælis, quam gloriosus, id est clarus doctrina et eruditione Scripturarum, vel comptus doctoris officio, qui indiget pane dilectionis, quia neque Dominum diligit, neque proximum. Vel certe ideo pane indiget, quia non operatur quæ intelligit aut docet.

VERANUS. Quis est homo versutus qui celat scientiam? Sic enim dicit : *Homo versutus celat scientiam.*

SALONIUS. Versutus hoc loco in bona significatione ponitur, id est sapiens et prudens, vir ergo versutus; id est sapiens et prudens aliquando de industria celat scientiam, duabus videlicet de causis : una quia infirmis auditoribus non potest loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus (I Cor. III), id est magna sacerarum Scripturarum mysteria quæ novit, non audet illis manifestare, ne forte scandalizentur; altera, quia non vult sanctum dare canibus, neque mittere margaritas ante porcos (Matth. VII).

VERANUS. Quid est quod ait : *Vult et non vult piger* (Prov. XIII)? Si vult, quomodo ergo non vult?

SALONIUS. Per pigrum, ille designatur qui se non vult exercere in bonis operibus. Vult ergo regnare piger cum Deo, et non vult laborare pro Deo. Vult pervenire ad beatitudinem et tamen non vult præcepta Christi implere, ut beatitudinem mereatur obtinere. De hoc enim Jacobus dicit : *Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis (Jac. I).*

VERANUS. De quibus operibus dicit : *Anima autem operantium impinguabitur (Prov. XIII)?*

SALONIUS. De illis dicit, qui bona operantur, qui Domini student implere præcepta; illorum anima impinguabitur gratia spirituali, et dulcedine regni cælestis.

VERANUS. Quare impinguabitur anima illorum quæ bona operantur?

SALONIUS. Quia post labores vitæ præsentis, immarcessibili mercède remunerabitur.

VERANUS. Quis est nuntius impii de quo dicit : *Nuntius impii cadit in malum*?

SALONIUS. Nuntius impii, id est angelus diaboli; Arius fuit et Sabellius, cæterique hæretici angeli Sathanæ : isti nimirum ceciderunt in malum, id est æternæ gehennæ tormentum.

VERANUS. Quis est legatus fidelis, de quo sequitur : *Legatus fidelis sanitas (Prov. XIV)?*

SALONIUS. Legatus fidelis est unusquisque catholicus prædicator et doctor qui sibi suisque auditoribus sanitatem et salutem acquirit æternam.

VERANUS. Quare dicit : *Lutebunt mali ante bonos, et impii ante portas justorum*, cum in hac vita magis boni soleant jacere ante malos, et justii ante portas iniquorum?

SALONIUS. In novissimo judicio coronatis justis, impii condemnabuntur, qui eos in præsentii vita affligebant, et idcirco dicit : *Jacebunt mali ante bonos, et impii ante portas justorum*. Attamen quod dicit : *Ante bonos, et ante portas justorum*, non ad vicinitatem loci pertinet, quoniam mali et boni non sibi erunt tunc vicini; sed pertinet ad visionem bonorum, quoniam boni semper videbunt tormenta malorum, unde Deo liberatori suo majores sine fine referant gratias.

VERANUS. Quid est quod ait : *Pondus et statera judicia sunt Domini, et opera ejus omnes lapides sæculi (Prov. XVI)?* Quomodo pondus et statera judicia sunt Domini?

SALONIUS. Quia Dominus omnia in pondere et mensura, et numero (Sap. XI) constituit. Pondus et statera judicia Domini sunt, quia sicut ipse voluit, unicuique mensuram fidei et gratiam Spiritus sancti distribuit.

VERANUS. Quos appellat lapides sæculi?

SALONIUS. Justos et fortes in fide : omnes enim lapides sæculi, id est sancti et electi viri, opera sunt Domini, quia nemo sua virtute, nemo suo merito electus est a Domino, ut cælesti ædificationi esset aptus, sed sola gratia et misericordia ipsius.

VERANUS. Quid est quod dicit : *Corona senum, filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum (Prov. XVII)?* Si mali sunt filii filiorum, quomodo sunt gloria in hoc loco?

SALONIUS. Patriarchas vocat et prophetas, quorum filii sunt sancti apostoli, et filii filiorum successores apostolorum, videlicet sancti prædicatorum. Omnes enim isti corona senum sancti, id est patriarcharum et prophetarum; quia digna laude celebrant eos, per quorum exempla et vaticinia ad cognitionem gratiæ pervenerunt.

VERANUS. Quomodo patres sunt filiorum?

SALONIUS. Magna quippe est gloria prædicatoribus Novi Testamenti, quod filii veterum patrum id est patriarcharum et prophetarum esse meruerunt.

VERANUS. Quare dicit: *Qui dimittit aquam caput est jurgiorum*. Nunquid ille qui causam aquam decurrere dimittit, jurgia concitat? aut nunquid non magis vinum quam aqua jurgia concitare solet?

SALONIUS. Figurata hoc dictum est: nam per aquam designatur lingua levis et fluxa; et qui immodice linguam suam relaxat, caput est jurgiorum: quia qui linguam suam non refrenat, jurgia et lites concitat, et concordiam dissipat.

VERANUS. Dic mihi, quæso, quomodo in facie prudentis luceat sapientia, sicut ait Salomon: *Oculi autem stultorum sunt in finibus terræ*?

SALONIUS. Prudens homo sæpe in ipsa vultus claritate faciei suæ solet præmonstrare gravitatem sui sensus, et claritatem intellectus. Stulti vero ad hanc imitandam et sectandam, videlicet gravitatem, oculos mentis non possunt attollere, sed tota admiratione perquirunt, qualiter ad finem (hoc est, ad impletionem carnalium voluptatum) pertingere valeant.

VERANUS. Nunquid ita solummodo intelligere debemus?

SALONIUS. Specialiter hoc de Christo debemus dictum intelligere. In facie namque prudentis (videlicet Salvatoris) lucebat sapientia divinitatis, quam ipse in carne apparens, virtutum et doctrinæ testimonio demonstrabat et confirmabat. Oculi vero stultorum (id est Judæorum non credentium) magis incendebantur terrenis desideris, quam salutaribus ejus monitis atque doctrinis.

VERANUS. Quid est hoc quod ait: *Donum hominis dilatat viam ejus, et ante principes spatium ei facit* (Prov. XVIII)? Quod est hoc donum quod dilatat viam hominis, et quod ante principes facit illi spatium?

SALONIUS. Donum hoc, donum est caritatis, sive aliarum virtutum, quas a Domino fideles accipiunt: hoc videlicet donum hominis dilatat viam ejus, id est actionem; quia unusquisque fidelis quanto amplius gratia sancti Spiritus intus repletur, tanto magis viam suam foris dilatat, id est bonorum operum gressum multiplicat, quia quotidie in sanctis desideriis et bonis operibus crescit et augetur.

VERANUS. Hoc donum quomodo facit homini spatium ante principes?

SALONIUS. Quia inter magnos Ecclesiæ rectores, in foro tribuit illi culmen honoris, et gloriam æternæ beatitudinis.

VERANUS. Quare dicit: *Abcondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam* (Prov. XIX et XXVI)? Quis enim est tam piger qui, comendo vel bibendo, manum ad os suum non applicet?

SALONIUS. Qui abcondit manum suam sub ascella, non vult utique ad aliquod opus vel laborem extendere illam: ergo per pigrum designatur unusquisque segnis et desidiosus prædicator, qui non vult opere

A implere quod dicit: Manum quippe ad os porrigit, qui studet opere implere quod docet.

VERANUS. Quis est ille piger de quo dicit: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo ætate, et non dabitur ei* (Prov. XX)? Quod si piger tempore frigoris arare noluerit, nunquid ætatis tempore, qui sibi aliquid tribuat invenire non poterit?

SALONIUS. Sæpe namque pigri, et frigoris et ætatis tempore inveniunt qui sibi tribuant eleemosynam fideles: sed piger in hoc loco illum significat qui propter desidiam et hujus mundi adversitatem (quæ per frigus designatur) in Dei servitio negligit laborare, et idcirco in futuro die judicii mendicabit, quia non habebit opera bona pro quibus mereatur accipere beatitudinem, quoniam *quidquid seminaverit homo, hoc et metet* (Gal. VI).

VERANUS. Cur ergo dies judicii et regnum Dei, ætati comparatur?

SALONIUS. Quia tunc omnia nostræ tristitiæ nubila transibunt, et vitæ illius dies, æterni solis claritate fulgebit.

VERANUS. De quo rege dicit: *Rex qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo*?

SALONIUS. De illo qui est Rex regum, et Dominus dominantium, videlicet Domino Jesu Christo, qui sedet in solio judicii, quia *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio* (Joan. VI). Ipse nimirum dissipat omne malum intuitu suo, quia respectu potentiæ, omne malum, etiam secretarum cogitationum penetrabit, ut reddat unicuique secundum quod egit; unde in Evangelio dicit: *Nihil est tam opertum quod non reveletur, et occultum quod non sciatur* (Luc. XII). Tunc justis cum Domino coronatis, soli reprobi pœnas subibunt æternas.

VERANUS. Quid est quod ait: *Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile apud Deum* (Prov. XX et XXI)?

SALONIUS. Pondus et pondus, mensuram et mensuram dicit is diversum pondus et diversam mensuram. Quantum ergo ad litteram; quicumque in domo sua varium habet pondus variamque mensuram, propter hoc utique habet ut aliter libret metiaturque sibi, atque aliter proximo, quod est utique abominabile Domino; unde in lege Moysis Dominus præcepit, dicens: *Sit tibi æquus modus, justusque sextarius* (Levit. XII).

VERANUS. Quomodo autem spiritualiter intelligi debet?

SALONIUS. Ille in domo sua diversum habet pondus, et diversam mensuram, qui semper in suis actibus querit unde ipse laudetur, et in aliorum actibus perscrutatur unde ipsi vituperentur. Iste utique talis abominabilis est Deo qui nimirum quantum sibi placere desiderat, tantum displicet Deo, qui omnia cordis secreta rimatur.

VERANUS. Quomodo intelligendum est quod ait: *Malum est, malum est, dicit omnis emptor, et cum recesserit, tunc gloriabitur* (Prov. XX)?

SALONIUS. Secundum litteram, solet emptor vitu-

perare quod emere desiderat, et dicere : *Malum est. A* *malum est* ; veruntamen si bene emerit, gloriabitur cum recesserit.

VERANUS. Spiritualiter autem quomodo intelligis ?

SALONIUS. Ille veraciter est emptor, qui sibi æterna in cælis præmia comparare desiderat. Ipse nimirum emere studet terrenis cœlestia, caducis mansura, temporalibus æterna. Talis ergo emptor quidquid patitur in præsentia malum esse dicit, quia malum esse intelligit. Attamen quia omnia adversa pro Deo patienter sustinet, cum secesserit de mundo, tunc gloriabitur, quia perveniet ad beatitudinem.

VERANUS. Item, quomodo intelligendum est quod paulo post dicit : *Hæreditas ad quam festinatur, in principio, in novissimo benedictione carebit?*

SALONIUS. Hæreditas hæc acquisitio avaritiæ potest intelligi : ergo quicumque per avaritiæ nequitiam in hac vita sibi divitias multiplicare desiderant, necesse est ut in futuro æternæ hæreditatis beatitudinem amittant. Aliter : Quicumque pro bonis operibus humanam laudem quærere desiderant, in principio quasi ad hæreditatem festinant : ideoque, in novissimo benedictione carebunt, quia nullam remunerationem percipient a Deo : de talibus enim scriptum est : *Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam (Matth. vi et x)*

VERANUS. Quid est quod ait : *Ruina hominis est devorare sanctos, et post vota tractare (Prov. xxvi)?* Quid est hoc, *devorare sanctos?*

SALONIUS. Devorare sanctos est voto se obligare. Impii autem devorabant sanctos, quando voto se obligabant ubi persequerentur sanctos, et occiderent eos, quemadmodum quadraginta viri Judæi, sicut in Actibus apostolorum loquitur : *Devoverunt se non manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum (Act. xxiii)*. Et pagani, ut sæpe legimus, diis suis devoverunt sanguinem Christianorum.

VERANUS. Quid est quod ait : *Et post vota tractare (Prov. xx)?*

SALONIUS. P. si vota promissa tractare, est sanctos persequi et distrahere, et quasi vile mancipium contemnere.

VERANUS. Quomodo ergo *ruina est hominis, devorare sanctos, et post vota tractare?*

SALONIUS. Si enim peccatum est alicui homini nocere, multo magis peccatum est, cum aliquis sanctos Dei persequitur, aut offendit, aut lædit ; et ideoque ruina est illi qui persequendo sanctos, æternæ damnationis sibi præparat interitum.

VERANUS. Quomodo intelligendum est quod ait : *Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Dei? Quare dixit cor regis tantum esse in manu Dei, et non omnium hominum, cum alibi scriptum sit : In manu ejus sunt omnes fines terræ (Psal. xciv)*, si omnes fines terræ in potestate Dei sunt, et corda omnium hominum sunt in manu ejus ?

SALONIUS. Regem in hoc loco non illum debemus intelligere, qui rex est solo nomine, et temporaliter aliis imperat, sed unumquemque virum sanctum, li-

delem atque religiosum Christianum, cujus milites sunt sacræ virtutes, et ipse vitiorum bella in se bene vincere novit. Sicut ergo Deus multifariis divisionibus aquarum, late fines terrarum et aeris implet, ita cor regis quocumque voluerit, inclinabit, id est ad quodcumque bonum voluerit, convertet : quoniam sicut divisiones gratiarum angelis et hominibus juxta voluntatem suam tribuit, ita corda regum (id est sanctorum) variis donis replet, et diversis ornat muneribus.

VERANUS. Quid est quod ait : *Vir qui erraverit a via doctrinæ in cœtu gigantum commorabitur (Prov. xxi)?* Qui sunt isti gigantes, in quorum cœtu morabitur qui erraverit a via doctrinæ ?

SALONIUS. Gigantes appellavit immundos spiritus, id est dæmones, de quibus beatus Job dicit : *Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis (Job. xxvi)*, id est dæmones et omnes quos ipsi deceperunt, et qui illis consenserunt, sed pœnis torquentur.

VERANUS. Quare dæmones appellantur gigantes ?

SALONIUS. Quia dæmones superbi et elati sunt, et mali ac fortes, sicut olim fuerunt gigantes. In cœtu ergo istorum gigantum, id est dæmonum, commorabuntur omnes qui erraverunt a via doctrinæ, id est a via veritatis ; quia simul cum dæmonibus torquebuntur in pœna æternæ damnationis.

VERANUS. Quæ est civitas fortium, vel quis est sapiens de quo dicit : *Civitatem fortium ascendit sapiens, et detraxit robur fiduciæ ejus (Prov. xxi)?*

SALONIUS. Civitatem appellat mundum ; fortes, dæmones. Mundus iste quondam civitas fortium erat, quia idolorum cultui deditus, dæmonibus serviebat, et fiduciam vitæ habebat in cultu eorum qui non sunt dii, sed opera manuum hominum.

VERANUS. Quis est ergo ille sapiens qui hanc civitatem fortium ascendit ?

SALONIUS. Ille Filius Virginis, Dei virtus, et Dei sapientia, qui tunc civitatem hanc ascendit, quando natus in carne, visibilis mundo apparuit. Ipse nimirum destruxit robur fiduciæ ejus, quia subvertit et abstulit de mundo cultum deorum, in quibus confidebant gentiles.

VERANUS. Quid est quod ait proverbium : *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea (Prov. xxi)?* Nunquid non multi recedunt a via sua mala, quam ambulaverunt in adolescentia ?

SALONIUS. Vere plurimi, inspirante divina gratia, in senectute convertuntur a vitiis quæ habuerunt in adolescentia ; nec Salomon hoc fieri posse negat : sed frequentius hoc contingere solet, ut mores quos homo discit in adolescentia, non eos mutet in senectute, attamen non semper ita evenire confirmat : et ideoque ponit hujuscemodi proverbium, ut omnes admoneat, quatenus a prima ætate, virtutibus et bonis operibus studeant insudare, ne forte in senectute non possint studia bonorum operum discere quæ neglexerint in tenera ætate.

VERANUS. Quid est quod dicit : *Fovea profunda os alienæ* (Prov. xx et xxiii). Quæ est hæc aliena, cujus os est magna fovea ?

SALONIUS. Os alienæ dicit os meretricis : qui ergo verba meretricis libenter audit, et oscula ejus delectabiliter suscipit, quasi januam pulsat profundæ foveæ, id est inferni, et nisi cito se ab ejus colloquio vel osculo subtrahat, deserente se Deo, illico mergitur in foveam mortis : et hoc est quod dicit : *Cui iratus est Dominus, incidet in illam?*

VERANUS. Quid est quod ait : *Appone cor ad doctrinam meam?* Et paulo post subjungit : *Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis* (Prov. xxii). Quomodo tripliciter descripsit doctrinam suam et scientiam ? aut quid est apponere et intelligere doctrinam ?

SALONIUS. Tripliciter vero doctrinam suam describit, qui unicuique præcipit eam ut studeat implere cogitatione, locutione et opere.

VERANUS. De quibus terminis dicit : *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui* (Prov. xxiii) ?

SALONIUS. Terminos antiquos dicit terminos veritatis et fidei, quos statuerunt ab initio catholici doctores. Hoc ergo præcepit, ut veritatem sacræ fidei et evangelicæ doctrinæ nemo aliter suscipiat quam a sanctis Patribus est tradita. Sive hoc præcepit, ut eloquia sanctarum Scripturarum nemo aliter interpretetur, nisi juxta uniuscujusque scribentis intentionem.

VERANUS. Quæ sunt opes illæ de quibus ille dicit : *Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia facient tibi pennas, et volabunt in cælum?* Quas pennas sibi opes, id est divitiæ seu copiæ, facere possunt ?

SALONIUS. Opes istæ sunt arcana Divinitatis, et secreta cælestium mysteriorum, et est sensus : Ne erigas oculos tuæ mentis ad perscrutanda Divinitatis arcana et mysteriorum cælestium secreta, quæ penetrare non potes, nec intelligere vales, quoniam solis aquilis hæc patent, id est supernis civibus tantum manifesta sunt.

VERANUS. Quæ sunt cellaria de quibus dicit : *In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia et pretiosa, et pulcherrima* (Prov. xxiv).

SALONIUS. Cellaria sunt corda justorum, qui per doctrinam sapientiæ replentur substantia pretiosa et pulcherrima, id est donis virtutum atque honorum operum.

VERANUS. Quid est quod dicit : *Septies enim cadet justus, et resurget?* si justus est, quomodo cadere, id est peccare, dicitur ?

SALONIUS. Loquitur hic Salomon de levibus et quotidianis peccatis, sine quibus nullus justorum in hac vita esse potuit, nec esse potest ; ut alibi dicit : *Benedicam Dominum in omni tempore septies* (Psal. xxxiii) : etiam significat aliquando, sæpe et frequenter quod aptissime hic intelligi potest : *septies*, hoc est, sæpe

cadet justus, et sæpe resurget : aut certe omni tempore cadit et resurgit, scilicet gratia divina, secundum quod supra dictum est.

VERANUS. Quomodo intelligendum est : *Præpara opus tuum foris, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea ædifices domum tuam?* Quod est homo foris [F. leg. quid est quod foris] præparare debemus ?

SALONIUS. Opus vocat bonam actionem, ideoque addidit, *tuum* ; hoc est tibi utile et necessarium : Opus ergo nostrum foris præparamus, cum actionem nostram bene exterius componimus : et ut Deo placeat, ordinamus.

VERANUS. Quomodo agrum nostrum diligenter exercemus ?

SALONIUS. Agrum diligenter exercemus, si a spinis vitiorum corpus nostrum purgamus.

VERANUS. Post agri exercitium, domum nostram quamodo ædificabimus ?

SALONIUS. Si primo exterius actus nostros bene componimus, domum nobis bene ædificamus, cum puritatem vitæ et munditiam etiam cogitationum servamus, et habitaculum nostræ mentis piis cogitationibus exornamus.

VERANUS. Quis est Dominus, aut qui sunt reges de quibus dicit : *Gloria Domini est, celare verbum ; gloria regum, investigare sermonem* (Prov. xv) ?

SALONIUS. Dominus iste, Dei Filius est, videlicet Dominus Jesus, cujus gloria fuit celare verbum, id est se esse Dei Filium : quia dum in carne apparuit, magis se hominem quam Dei Filium confiteri voluit :

ut diabolus eum non cognosceret, et ita passione sua genus humanum redimeret : quoniam si eum diabolus cognovisset Dei Filium esse, nunquam crucifixisset. Gloria itaque Domini fuit celare verbum, id est in forma hominis, divinitatis suæ occultare potentiam, ut dum infirmitatem carnis ostenderet, diabolus cum a passione retrahere non festinaret, quatenus per ignorantiam passionis perveniret ad gloriam resurrectionis.

VERANUS. Qui sunt ergo reges, quorum gloria est investigare sermonem ?

SALONIUS. Reges isti sancti fuerunt apostoli, qui diligenter sermonem Domini investigare studebant, quo se Domini fore significabant. Nam ubi non aperte se Dominum esse monstrabat, sed mystice volebat intelligi, ejus sermonem summa perscrutabantur diligentia, quale est illud, etc. : *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x). Nam cum celaret Verbi divinitatem, et ostenderet carnis infirmitatem, interrogavit hos reges dicens : *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Cui regum eximius, videlicet B. Petrus apostolus, investigans sermonem illius, quem antea sæpe audivit, continuo respondit : *Tu es Christus Filius Dei vivi.*

VERANUS. Quid est quod sequitur : *Cælum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile esse dicunt* (Prov. xxv) ?

SALONIUS. Reges vocat prophetas et apostolos, qui revelante sancto Spiritu arcana divinitatis cognoscere

meruerunt. Per cor regum designatur scientia, et A intellectus prophetarum et apostolorum.

VERANUS. Quomodo ergo intelligendum, est quod ait: *Cælum sursum, et terra deorsum, et cor regum inscrutabile.*

SALONIUS. Sicut altitudo cœli et profunditas terræ comprehendi non potest ab hominibus, ita nostræ fragilitatis capacitas non valet comprehendere, neque penetrare altitudinem scientiæ et intellectus prophetarum et apostolorum.

VERANUS. Quomodo sibi concordant, aut quomodo sibi convenire possunt ea quæ dicit: *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis, et, Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur (Prov. xxvi)?* Istæ nimirum sententiæ valde sibi videntur esse contrariæ.

SALONIUS. Vere bene sibi concordant, si eas diligenter consideremus. Per hoc enim quod ait: *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam,* nos admonet, ut quia stultus sapientiam non percipit, nos ejus stultitiam non imitemur, sed potius contemnamus et despiciamus? et quoties ei loquimur, non turpiter, non furiose, non superbe, sed honeste, patienter atque humiliter hoc loquamur et sapienter, ne illi similes efficiamur. Per hoc vero quod sequitur, *Responde stulto juxta stultitiam suam,* nos admonet ut sapienter increpemus et redarguamus stultum, et manifeste demonstremus quanta sit in eo stultitia, ne forte si non agnoscat stultitiam suam se putet esse sapientem.

VERANUS. Quis est ille susurro de quo dicit: *Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad interiora ventris?* C

SALONIUS. Susurrorem appellat incantorem litis et bilinguem, qui laudes verborum simulat, et ideo quasi simplicia esse videntur verba ipsius. Sed perveniunt ad interiora ventris, quia susurro semper quærit audire unde possit jurgia seminare, quibus stomachus indignetur, et omnia interiora perturbentur.

VERANUS. Quis est ille amor absconditus, de quo dicit: *Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus (Prov. xxvii)?*

SALONIUS. Amorem absconditum in hoc loco, amorem vocat illicitum, id est libidinosum, ut est amor adulterinus, qui pro sua turpitudine absconditur, ne a sapientibus redarguatur. Melior est ergo manifesta D correptio, quam amor absconditus, quia multo melius est aliquem ut corrigatur manifeste increpare, quam studio simul peccandi occulte diligere.

VERANUS. Quid est quod ait: *Anima saturata calcabit favum; anima esuriens, amarum pro dulci sumet?* Quomodo anima saturata favum calcat?

SALONIUS. Juxta litteram, anima saturata favum calcat, quia quicumque cibus repletus est, dulcem contemnit ac despicit escam: qui vero esurit, licet aliquam in cibus amaritudinem sumat, parvipendit.

VERANUS. Spiritualiter autem, quomodo intelligenda est hæc sententia?

SALONIUS. Anima saturata est anima divitum, qui

in præsentī vita habent consolationem suam, quoniam rerum temporalium copiis abundant. Unde Dominus in Evangelio ait: *Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis (Luc. vi).* Anima ergo divitum calcat favum, quia pro terrenis bonis spernit dulcedinem regni cœlestis. Anima vero esuriens etiam amarum pro dulci sumet, quoniam *qui esurit et sinit justitiam (Matth. v),* omnem amaritudinem pro dulcedine sumit, quia patienter sustinet omnem præsentis vitæ adversitatem pro amore superne dulcedinis, id est æternæ beatitudinis.

VERANUS. Cui loquitur Salomon, cum dicit: *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera (Prov. xxvii)?* Nunquid lanigeros docet considerare greges?

B SALONIUS. Non: loquitur enim pastori Ecclesiæ, et est sensus: Diligenter curam impende iis quibus præpositus es, et agnosce animos et actus singulorum; et si aliquam sorditatem vitiorum inveneris, citius castigare et emundare stude.

VERANUS. Quare mox subjungit: *Non enim habebis jugiter potestatem, sed corona tribuetur in generationem generationum?*

SALONIUS. Ut pastor Ecclesiæ ovibus sibi commissis incessanter curam adhibeat; et est sensus: Non enim tu semper habebis potestatem pascendi oves dominicas, sed corona tribuetur in generationem generationum, id est æterna præparata est corona, quam et tu percipies si bene paveris dominicas oves.

VERANUS. Quid necesse fuit Salomoni dicere: *Aperta sunt prata, et apparuerunt herbæ virentes, et collecta sunt fena de montibus?* Quis enim hoc dicit aut ignorat?

SALONIUS. Vere nullus, si hæc verba tantum juxta litteram accipimus.

VERANUS. Quomodo ergo intelligenda sunt?

SALONIUS. Vere tantum spiritualiter.

VERANUS. Quid ergo prata significant?

SALONIUS. Per prata designantur cœlestia mysteria, quæ ideo prata dicuntur, quia pascua sunt animarum fidelium. Hæc enim prata, hoc est divina mysteria diu causa fuerunt sub typis ac figuris legalibus

VERANUS. Quomodo et quando aperta sunt hæc prata?

SALONIUS. Aperta quippe sunt prata, quia per gratiam Domini Salvatoris revelata sunt cœlestia sacramenta, quando *aperuit discipulis suis sensum, ut intelligerent Scripturas (Luc. xxiv).* Tunc apparuerunt et herbæ virentes, hoc est novæ sententiæ evangelicæ veritatis et gloriæ.

VERANUS. Quid significant fena quæ collecta sunt de montibus?

SALONIUS. Per montes designantur sancti Patres Veteris Testamenti scriptores; per fena, scripta eorum. Collecta sunt fena de montibus, quia scripta sanctorum veterum Patrum collecta sunt ad pabulum et ad refectionem ovium dominicarum, id est animarum fidelium.

VERANUS. Quid est quod ait: *Pauper et creditor ob-*

viderunt sibi, utriusque illuminator est Dominus (Prov. xii)? *Quis est iste pauper et iste creditor, qui sibi obviaverunt?*

SALONIUS. Pauper est humilis, verbi auditor: creditor autem est qui pauperi, id est humili auditori, pecuniam verbi Dei predicando committit.

VERANUS. Quando pauper et creditor obviant sibi?

SALONIUS. Quando in uno eandemque auditor simul et predicator divinæ pietatis gratiam conveniunt: unde pulchre sequitur: *Utriusque illuminator est Dominus* (Prov. xxx); quia sine gratia divinæ pietatis, nec ille potuit predicare, nec iste credere.

VERANUS. Quid est quod ait: *Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus?* Quæ est hæc prophetia, qua deficiente, populus dissipabitur?

SALONIUS. Prophetia est sacerdotalis eruditio atque doctrina: ergo cum cessaverit doctrina et eruditio sacerdotum, populus dissipabitur; quia cum deest admonitio et increpatio sacerdotum, suæ voluntati et arbitrio relinquitur, et continua variis peccatis vitiisque corrumpitur.

VERANUS. Quomodo ignitus clypeus est omnis sermo Dei: sic enim dicit Salomon: *Omnia sermo Dei, ignitus clypeus est sperantibus in se* (Prov. xxx)?

SALONIUS. Omnis sermo divinæ auctoritatis, idcirco ignitus clypeus dicitur, quia corda electorum qui spem suam in Deo ponunt, et igne claritatis accendit, et scientia veritatis illuminat, et sordes vitiorum quas in eis reperit, consumit et purgat, et ab insidiis hostium, cunctisque defendit adversitatibus.

VERANUS. Quæ est sanguisuga, cujus duas dicit esse filias? sic enim ait: *Sanguisuga, duæ sunt filie dicentes: Affer, et nunquam satiantur.*

SALONIUS. Sanguisuga diabolus est qui semper sanguinem silit, id est ad peccata homines trahere cupit, et sitim peccandi incessanter accendit.

VERANUS. Quæ sunt illæ duæ filie sanguisugæ, dicentes? *Affer, affer, et nunquam satiantur?*

SALONIUS. Luxuria videlicet et avaritia: istæ nimirum spiritualiter diaboli sitim et ardorem imitantur, quia sicut nunquam peccando satiantur, sic nec avaritia nec luxuria. Nam quanto quisque magis luxuriatur et fornicatur, tanto amplius delectatur. Similiter quanto quisque sibi divitias accumulât: tanto magis eas semper augmentare desiderat.

VERANUS. Quare posuit Salomon exemplum stellionis, dicens: *Stellio nutritur manibus, et commoratur in ædibus regis* (Ibid.)?

SALONIUS. Ut pigros et ingenio tardos, ad operandum et benedicendum provocaret.

VERANUS. Quod genus animalis est stellio?

SALONIUS. Genus lætæ, valde pigrum et colore vario; unde nomen accepit stellio, quia quasi stellis (id est guttis) distinctus et variatus est.

VERANUS. Quid ergo significat stellio?

SALONIUS. Illos significat qui tardi sunt ingenio; et tamen quotidiano studio et diligentia, manibus æternam aulam conscendunt; hoc est, quamvis cum ma-

gno labore ad notitiam sacrarum Scripturarum perveniunt, et penetrare valent secreta celestium mysteriorum. De talibus scriptum est in Evangelio: *Qui habet dabitur ei, et abundabit* (Matth. xiii): quoniam qui habuerit studium legendi, dabitur ei facultas intelligendi.

VERANUS. Quæ sunt illa tria de quibus Salomon dicit: *Tria sunt quæ bene gradiuntur, et quartum incedit feliciter?*

SALONIUS. Leo fortissimus bestiarum, qui ad nullius pavet occursum: gallus succinctus lumbos: et aries, nec est rex qui resistat ei. Ista sunt quæ bene gradiuntur.

VERANUS. Quem significat iste leo?

SALONIUS. Illum de quo scriptum est: *Vicit leo de tribu Juda, etc.* (Apoc. v), Dominum scilicet Jesum Christum, qui fortissimus bestiarum dicitur, quia *quod infirmum est Dei fortius est hominibus* (I Cor. i).

VERANUS. Quod est illud infirmum Dei?

SALONIUS. Infirmum fuit Dei, carnem nostræ mortalitatis assumere: sed hoc fortius est hominibus quia ipse homo natus ex Virgine, perfectus exstitit Deus.

VERANUS. Quare iste leo ad nullius pavet occursum?

SALONIUS. Quia *peccatum non fecit, nec est inventus dolus in ore ejus* (I Petr. ii); unde ipse dicit in Evangelio: *Ecce venit princeps mundi, et in me non invenit quidquam.*

VERANUS. Quid significat gallus succinctus lumbos?

SALONIUS. Sanctos predicatores.

VERANUS. Quare galli predicatores dicuntur?

SALONIUS. Quia inter præsentis vite tenebras, verum mane, hoc est veram lucem, predicando annuntiant, gloriam videlicet æternæ beatitudinis.

VERANUS. Quare isti galli succincti lumbos dicuntur?

SALONIUS. Quia sancti predicatores in membris suis luxuriam et libidinem restringunt.

VERANUS. Quid significat aries, cui non est rex qui resistat?

SALONIUS. Per arietem, sancti designantur confessores et sacerdotes, qui veluti arietes gregem præcedunt, quia populum fidelem per exempla sua gradientem ducunt. Isti nimirum arietes (si spiritualiter et recte vivant) nullus est rex qui eis resistere valeat; quia nullus est tam sævus persecutor, qui eorum intentionem valeat impedire, quia etsi eis mala ingeruntur, omnia patienter sustinent pro Christo.

VERANUS. Quid est illud quartum quod incedit feliciter?

SALONIUS. Ille qui stultus apparuit postquam erectus est in sublime.

VERANUS. Quis est ille?

SALONIUS. Antichristus qui revelabitur in sublime: hoc est in excelsum: qui cum fuerit homo nequissimus, dignabitur se Filium Dei nominare, et mentietur se esse Deum.

VERANUS. Elevatus in sublime quomodo stultus apparebit?

SALONIUS. Quia in ipsa elatione et superbia sua, subito divino gladio percussus interibit.

VERANUS. Quare de istis superioribus, dicit: *Tria sunt quæ bene gradiuntur (Prov. xxx)*: de isto vero, *Quartum quod incedit feliciter*? Quare similiter de isto non dixit: *Incedit bene*; sed dicit, *feliciter*?

SALONIUS. Quia omne quod feliciter incedit non semper bene incedit, neque omne quod incedit bene semper feliciter.

VERANUS. Quæ sunt ergo quæ incedunt bene, aut quæ feliciter?

SALONIUS. Illa bene incedunt quæ ambulant sancte et iuste; illa incedunt feliciter quæ in hac vita habent prosperitatem suam. Leo, gallus et aries bene gradiuntur, sed non feliciter, quia et Christus Dei Patris voluntatem in omnibus complevit, sed multa adversa et mortem sustinuit: Similiter sancti prædicatores et confessores divinam student adimplere voluntatem, sed multas in hac vita sustinent persecutiones. Antichristus vero non bene incedet, quia superbus contra Dei voluntatem omnia facit: Sed incedet feliciter, quia (quamvis ad breve tempus) in magna erit gloria et prosperitate.

VERANUS. Quis est ille rex Lamuhel, de quo dicit: *Verba Lamuhel regis, visio qua erudit eum mater sua*?

SALONIUS. Lamuhel, Hebræa lingua dicitur; Latine interpretatur *In quo Deus*. Ipse nimirum est Salomon rex Israel, in quo fuit Deus; quia nisi Deus in eo mansisset, tot et tanta divina mysteria nec intelligere nec scribere potuisset.

VERANUS. Quæ fuit mater ejus quæ erudit eum et docuit visionem?

SALONIUS. Secundum litteram potest intelligi carnalis ejus mater Bersabea regina, quæ prudenter illum docuit; sed mater in hoc loco nulla melius intelligitur quam spiritualis et divina gratia, quæ illum in corde invisibiliter erudit, et docuit intellectum sapientiæ, quam ipse foris hominibus et prædicavit et scripsit.

VERANUS. Quæ est mulier illa fortis de qua dicit: *Mulierem fortem quis inveniet? procul et de ultimis finibus pretium ejus*?

SALONIUS. Mulier fortis appellatur sancta Ecclesia catholica; quæ ideo mulier dicitur, quia Deo spirituales generat filios ex aqua et Spiritu sancto. Fortis ideo dicitur, quia cuncta sæculi hujus adversa simul et prospera, propter fidem et amorem sui Conditoris ac Redemptoris contemnit et despicit.

VERANUS. Quare dixit Salomon: *Mulierem fortem quis inveniet*?

SALONIUS. Quia per Spiritum sanctum cognovit quomodo nullus prophetarum, nullus omnino electorum sufficeret ad redemptionem humani generis, nisi solus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, ideoque ait: *Mulierem fortem quis inveniet*. subauditur nisi Christus.

VERANUS. Quare mox addit: *Procul et de ultimis finibus pretium ejus*?

SALONIUS. Ut ostenderet quia non suo tempore, sed longe post eum, nec similis illi venturus erat Christus, id est homo purus a peccatorum sordibus; sed in fine sæculorum descensus erat de cælis filius, qui natus ex Virgine, perfectus esset Deus et homo: et hoc est quod ait *procul*, id est longe post. Significat autem tempus quod fuit a diebus Salomonis usque ad partum Virginis. *De ultimis vero finibus* dicit quia *a summo cælo egressio ejus*?

VERANUS. Quod pretium dedit Dominus pro hac muliere?

SALONIUS. Semetipsum, sicut dicit Apostolus: *Qui dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam in odorem suavitatis (Ephes. v.)*.

VERANUS. Mulier fortis quomodo facta est quasi navis institoris? sic enim dicit Salomon: *Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum*.

SALONIUS. Institor dicitur negotiator, propterea quod semper instat ut acquirat et multiplicet merces et lucra sua. Navis ergo institoris onusta diversis mercimoniis, quæ in sua patria magis abundant, per mare pergit ad loca peregrina, ut illic venditis omnibus illis quæ attulit, cariora domum reportet. Sic ergo mulier fortis, id est sancta Ecclesia, semper desiderat onerari virtutum divitiis, et abundare bonis operibus navigans per mare sæculi hujus, ut per ea mereatur, id est acquirat majora, id est divinæ gratiæ dona.

VERANUS. Quis est hujus navis instructor?

SALONIUS. Dominus Jesus Christus qui dedit pretium sanguinis sui, et redemit Ecclesiam. Sancta ergo Ecclesia ad exemplum instructoris, hoc est, Domini ac Redemptoris sui, semper sibi multiplicare laborat virtutum atque honorum operum lucra, ut per ea mereatur majora acquirere, id est, æternæ beatitudinis præmia: et hoc est quod ait: *De longe portans panem suum*; quia in omnibus bonis quæ temporaliter agit solam tantum vini panisque satietatem desiderat, quia æternam solummodo retributionem expectat.

VERANUS. Quid est dicere: *Sindonem fecit et vendidit, et cingulum tradidit Chananeo (Prov. xxxi)*?

SALONIUS. Sindonem fecit Ecclesia et vendidit, quia fidem quam credendo laxerat, loquendo dedit; ac ab infidelibus fidem rectæ conversationis accepit: quare et Chananeo cingulum tradidit, quia per vigorem demonstratæ justitiæ, fluxa opera gentilitatis astrinxit, unde hoc quod percipitur, vivendo teneatur.

VERANUS. Quid est quod ait: *Stragulam realem fecit sibi, byssus et purpura indumentum ejus? Quæ est stragulata vestis*?

SALONIUS. Stragulata vestis est quæ variata textura firmissima fieri solet.

VERANUS. Quid ergo significatur per stragulam vestem?

SALONIUS. Fortia opera sanctæ Ecclesiæ, et diversæ virtutum ornamenta de quibus propheta dicit: *Astutis*

reginu a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata A
varietate (Psal. xliv).

VERANUS. Byssus et purpura quomodo indumentum
ejus mulieris, id est sanctæ Ecclesiæ est?

SALONIUS. Byssus est genus lini candidissimi : unde
pulchre per byssum designatur corporis castitas, et
sanctæ conversationis puritas; per purpuram vero,
sanguinis effusio designatur. Fortis ergo mulier, id
est sancta Ecclesia, induit se bysso Dei, id est servat
corporis castitatem, et sanctæ conversationis rutilat
nitore. Induit et se purpura, quando in eo sancti
martyres pro Christi nomine sanguinem fundunt.

VERANUS. Si byssus et purpura indumentum est
sanctæ Ecclesiæ, cur ergo dicit in sequentibus : *For-
titudo et decor indumentum ejus, et ridebit in die no-
vissima (Prov. xxxi)?*

SALONIUS. Nulla est contrarietas, quia fortitudo re-
fertur ad purpuram, decor vero ad byssi candorem.
Est ergo fortitudo indumentum Ecclesiæ sanctæ, quia
propter fidem Christi et justitiam, patienter sustinet
malorum hominum improbitatem et persecutionem.
Est et decor indumentum ejus, quia operatur justi-
tiam, et se virtutum gratia ornat.

VERANUS. Quare autem dicit : *Ridebit in die novis-
simo, cum Dominus dicat in Evangelio : Væ vobis qui
ridetis, quia lugebitis et flebitis (Luc. vi)?*

SALONIUS. In Scripturis sacris, risus gaudium signifi-
care solet : unde Dominus in Evangelio : *Beati qui nunc
fletis, qui ridebitis*, id est, gaudebitis. Et B. Job dicit :
Uñ autem veracium replebitur risu, id est gaudio. Mulier
ergo fortis, id est sancta Ecclesia, ridebit in die novis-
simo, id est gaudebit in retributione regni cœlestis.

VERANUS. Qui sunt filii mulieris qui eam beatissimam
prædicaverunt? aut quis est vir ejus, qui laudavit
eam? Sic enim dicit : *Surrexerunt filii ejus, et
beatissimam prædicaverunt filii ejus, et vir ejus lauda-
vit eam (Prov. xxxi).*

SALONIUS. Filii hujus mulieris, id est sanctæ Ec-
clesiæ, sunt omnes electi : vir ejus Dominus est
Jesus Christus. Surgent enim filii Ecclesiæ, vide-
licet omnes electi, de pulvere terræ in novissimo
die judicii, et immortalitatis gloria decorati, matrem
suam beatissimam prædicabunt, id est laudabunt sanctam
Ecclesiam, quæ illos genuit Deo, ex aqua et
Spiritu sancto. Surget et vir ejus, Dominus videlicet
Jesus Christus, cum in die judicii manifestus appa-
ruerit in potentia divinitatis, et laudabit eam dicens
in judicio : *Venite benedicti Patris mei, possidete pa-
tium vobis regnum ab initio mundi : Esurivi, et dedi-
stis mihi manducare (Matth. xxv)*, etc.

VERANUS. Cur ergo posuit præteritum, dicens :
Surrexerunt? debuit enim dicere, *surgent.*

SALONIUS. Quod ergo Salomon futuram noverat,
certissimum tenebat : et ideo more prophetico, præ-
teritum posuit pro futuro.

VERANUS. De quibus dicit quod sequitur : *Multæ
filix congregaverunt divitijs, tu supergressa es uni-
versas (Prov. xxxi).*

* Videtur hic deesse Salonii responsum ad illam questionem.

SALONIUS. Multas filias appellat Ecclesias hæreti-
corum, et turbas malorum catholicorum.

VERANUS. Quæ filix dicuntur Christi vel Ecclesiæ?
quare dicuntur filix Christi aut Ecclesiæ?

SALONIUS. Propter fidei ac baptismi sacramentum,
et adoptionem filiorum, quam in baptisate percepe-
runt.

VERANUS. Istæ filix quas divitijs congregaverunt?

SALONIUS. Orationes, jejunia, eleemosynas, affli-
ctionem et castimoniam carnis, linguæ refrenationem;
meditationem Scripturarum, et cæterorum bonorum
operum divitijs : quæ veræ divitiæ sunt, si spirituali
fiant intentione, videlicet propter regni cœlestis re-
tributionem : aliter nihil prosunt agentibus. Unde
filix, videlicet hæreticorum, aut malorum catholico-
rum turbæ frustra congregaverunt sibi divitijs; quia
vel in fide erraverunt, vel certe hujusmodi bona
opera non spirituali fecerunt intentione de quibus
in Evangelio Dominus : *Multi dicent mihi in illa die,
Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus,
et in nomine tuo dæmonia ejectionis, et virtutes multas
fecimus. Et tunc confitebor illis, quia nunquam noti-
ros (Matth. vii).* Sancta vero Ecclesia catholica su-
pergressa est : hoc est, transcendit omnes illas : quia
quidquid agit, in fide tantum recta et spirituali ope-
ratur intentione.

VERANUS. De qua gratia et de qua pulchritudine
loquitur, cum dicit : *Fallax gratia, et vana pulchri-
tudo mulier timens Dominum; ipsa laudabitur (Prov.
xxx).*

SALONIUS. Fallax gratia humanæ laudis, quam hypo-
critæ ab omnibus exquirunt. Pulchritudo vana, est
pulchritudo castitatis vel bonæ operationis, quam
hypocritæ hominibus ostendere cupiunt, ut ab eis
laudentur

VERANUS. Quare hæc gratia et hæc pulchritudo
fallax dicitur et vana?

SALONIUS. Quia fallit, hoc est decipit, simula-
tores : quoniam dum in hac vita querunt mercedem,
in futuro nullam recipient remunerationem; et, si
castitatem servant, vel aliqua bona operantur, vana
sunt omnia quæ faciunt.

VERANUS. Quæ est mulier timens Dominum?

SALONIUS. Sancta videlicet, quæ in hac vita semper
manet Ecclesia in timore Domini, quæ semper ejus
desiderat præcepta implere.

VERANUS. Quomodo ergo laudabitur hæc mulier?

SALONIUS. Idem Salomon in fine hujus libri mani-
feste demonstrat, cum dicit : *Date ei de fructu manuum
suarum, et laudent eam in portis opera ejus (Prov.
xxx).*

VERANUS. Cujus sunt hæc verba?

SALONIUS. Viri illius Domini et Salvatoris nostri
Jesu Christi.

VERANUS. Quando hæc verba dicturus est?

SALONIUS. In die judicii quando præcipiet angelis,
ut post finem hujus vite Ecclesiam ad regni cœlestis
gaudia introducant : sic enim præcipiet angelis : *Date*

ei de fructu manuum suarum, hoc est bonorum operum. Nam per manus, opera designantur; ac si patienter dicat, quia bonorum operum facere curavit, hoc est caritatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modestiam, continentiam, fidem, patientiam;

hoc fructu dignam illi reddite mercedem. *Et laudent eam in portis opera ejus*: hoc est in iudicio, sive in ingressu patriæ cœlestis laudent eam opera ipsa quæ fecit; hoc est remuneretur pro bonis operibus quæ gessit.

SALONII EPISCOPI IN ECCLESIASTEN EXPOSITIO MYSTICA.

INTERLOCUTORES :

VERANUS ET SALONIUS.

VERANUS. Quot nominibus vocatus est Salomon?

SALONIUS. Tribus, sicut Scripture sacræ manifestissime docent, id est Salomon, Ydida, et Ecclesiastes.

VERANUS. Quare his nominibus appellatus est?

SALONIUS. Salomon, id est pacificus, dictus est eo quod in regno ejus pax fuit. Ydida vocatus est, id est dilectus Domini, quia dilexit eum Dominus.

VERANUS. Ecclesiastes qua lingua dicitur?

SALONIUS. Græca; nam Hebraice Cohelech dicitur.

VERANUS. Quomodo sonat in Latino sermone Cohelech, aut Ecclesiastes?

SALONIUS. Ille proprie dicitur Ecclesiastes, qui cœtum, id est Ecclesiam, congregat. Unde Latino sermone recte Ecclesiastes dicitur Concionator, quia concionatur, id est loquitur ad populum; et sermo ejus non ad unum specialiter, sed generaliter dirigitur ad omnes. Concionator ergo in Ecclesia sancta dici potest prædicator.

VERANUS. Quot libros edidit Salomon?

SALONIUS. Tres tantum juxta numerum vocabulorum suorum: Proverbia, Ecclesiasten et Cantica Canticorum.

VERANUS. Quid ait Salomon in Proverbiis, aut quid docet in Ecclesiaste, vel Cantico Canticorum?

SALONIUS. In Proverbiis docet parvulum, et per varias sententias, instruit quasi filium. In Ecclesiaste vero jam perfectæ ætatis virum imbuat, ut intelligat quia in hujus mundi rebus nihil est perpetuum, nihil gloriosum aut magnum; sed omnia sunt brevia, caduca et vana, quæ cernimus. In Cantico Canticorum jam consummatum virum atque perfectum in omnibus, et variis exornatum virtutibus; sponsi, id est, Domini nostri Jesu Christi amplexibus jungit.

VERANUS. Spiritualiter autem quid significat ille Salomon, Ydida et Ecclesiastes?

SALONIUS. Dominum Jesum Christum, qui est noster Salomon, id est *pacificans omnia per sanguinem suum fecit utraque unum* (Ephes. 11), id est, de duobus populis unam sibi construxit Ecclesiam. Unde Apostolus: *Christus, inquit, pax nostra, qui fecit utraque unum*. Ipse est Ydida, id est, dilectissimus patris filius, de quo ipse Pater ad discipulos ait: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui* (Matth. 11; Marc.

B 1; Luc. 11). Ipse nimirum est Ecclesiastes, id est concionator noster qui congregat cœtum, videlicet sanctam Ecclesiam de universo orbe terrarum, ad quem loquitur, dicens: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris* (Matth. 23). Hic est filius David, ad quem cæci in Evangelio clamabant dicentes: *Miserere nostri, fili David* (Matth. 20, 21 et 22). Hic est etiam Rex Jerusalem, non terrestris, sed illius cœlestis, quæ est mater omnium nostrum.

VERANUS. Quid est quod dicit Ecclesiastes: *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas* (Eccle. 1); cum scriptum sit in libro Genesis: *Vidit Deus cuncta quæ fecit et erant valde bona* (Gen. 1)? Si cuncta quæ fecit Deus, valde bona sunt, quomodo ergo *omnia vanitas*; et non solum vanitas, sed etiam *vanitas vanitatum*?

SALONIUS. Cœlum et terra, maria et omnia quæ in hoc circulo continentur, per se quidem bona sunt, quoniam a bono Deo creata sunt, sed comparata Deo, utique pro nihilo habenda sunt, quia semper Deus permanebit id quod est, illa vero omnia transibunt. Nam quæ videntur temporalia sunt, quia transitoria; quæ autem non videntur æterna sunt.

VERANUS. Quare bis replicavit sententiam suam dicens: *Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes; vanitas vanitatum et omnia vanitas*?

SALONIUS. Ad exaggerandam magnitudinem vanitatum iteravit sententiam suam, ut per hoc demonstraret quia omnis mundi gloria sicut flos feni marcescet, et sicut fumus pertransibit.

VERANUS. De quibus generationibus dicit: *Generatio præterit, et generatio adveniet* (Eccle. 1)?

SALONIUS. De generatione Judæorum et generatione gentium. Recedit enim generatio prima Judæorum, quoniam periit propter infidelitatem, et succedit generatio de gentibus, congregata videlicet sancta fidelium Ecclesia, quæ per fidem Christi salvatur. Potest et sic intelligi: *Generatio vadit, et generatio venit*, id est, alii morientibus, alii nascuntur, et quos prius videras, jam non vides, et incipis videre eos qui ante non fuerant.

VERANUS. Quare Salomon dicit: *Terra in æternum stat* (Ibid.), cum Dominus in Evangelio dicat: *Cœlum et terra transibunt* (Matth. 24 et 25; Marc. 13; Luc. 21)?